

## ÁR NDUJĪ AR XUWA

### Ár ndujĪ ar he'mi bi 'yot'a ar Xuwa

#### *Ar mhö unga ar te*

<sup>1</sup> Nö'ö togo mi 'bui nú'mu hinte mi jawa har ximhai, ne hinte mi janu mhets'i, nunar mhönu ungar te, get'ö xta ohe ne xta handasehe, da k'öthe ne da thañhe.

<sup>2</sup> Nunar mhö ungar te mi 'buhwi ar Dada, ba e bi njö'i, ne da hanthe, gehnu di dāhe majöni, ne di xi'ahe nunar te hiñham'u da göts'i.

<sup>3</sup> Nö'ö xta hanthe ne xta ohe, gehnu di xi'ahe. Njap'u gi pöhu nö'ö di pöje n'ehe, ne ga pe'su n'adar mfeni mahyegiwi Jö ar Dada ne ar Hesukristo ár T'u.

<sup>4</sup> Jange di ot'a'ihu nuya mhöyu, ne njap'u da nxoge ri johyahü.

#### *Jö gehnu ar hyats'i*

<sup>5</sup> Nunar mhönu di xi'ahe, gese'ö bi xikagihe, enö njawa: Jö gehnu ar hyats'i. Habu 'bu'ö hinte ma 'bexui janu.

<sup>6</sup> Nu'mu di eñhu di 'buhwihu ar tsi Dada ne di 'yohu har 'bexui, dar nemhñöhu, ne hindi teñhu nö'ö majöni.

<sup>7</sup> Ha nu'mu ga 'yohu har hyats'i ngu ar tsi Dada 'bu har hyats'i, n'adar mfeni di 'buhu n'a ngu n'a 'mu, ne ár ji ar tsi Hmu Hesukristo ár T'u Jö da xugagihu gatho ma ts'okihu.

<sup>8</sup> Nu'mu ga eñhu hindi othu ar ts'oki, di nkasehu ne hindi teñhu nö'ö majöni.

<sup>9</sup> Nu'mu ga datwabihu ma ts'okihu Jö, nö'ö hingi yot'a ár ne, da 'yot'a nö'ö xi mö. Ne di kaxmbenihu da pumgagihu, ne da xuga gatho ma ts'okihu.

<sup>10</sup> Nu'mu di eñhu hinxta othu n'ar ts'oki, pontho di xipabihu ar tsi Dada ar nemhö, ne hinxta pe'spabihu ár mhö ha ma muihu.

## 2

### *Ar tsi Hmu Hesukristo go 'ba made ñöngagihu*

<sup>1</sup> Ma tsi bötsi'ihu, di ot'ahu nunar he'minu, ngetho hindi ne gi nts'uju. Ha nu'mu bi hya'ahu, di ñehu togo ñöngagihu hár nthandi Jö. Gehnu ar Hesukristo ngu ma ñöntehe, hinte ma ts'oki xi 'yot'e.

<sup>2</sup> Bi unse ár te ngu n'ar m'oñho, ne bi mpumgagihu gatho ma ts'okihu. Hinge honse nuju, gatho nu ma'ra 'bukwa har ximhai n'ehe.

<sup>3</sup> Njanu da nhekitho ha di pöhu Jö wa hin'ö, nu'mu di othu nö'ö te 'bepkagihu.

<sup>4</sup> Nu'mu n'a togo da ñenö: Nuga di pö ar tsi Hmu, ne hingi ot'a nö'ö xi 'bepkagihu Jö, n'ar kate ne hingi pe'sa nö'ö majöni hár mu.

<sup>5</sup> Ha nö'ö togo da 'yot'a nö'ö xi 'bepkagihu, majöni xi ñuxa ár mhöte Jö hár mu. Njap'u hö, di pöhu di 'buhwihu'ö.

<sup>6</sup> Nö'ö togo enö hyax'mu 'buhwi Jö, mahyoni da m'ui ngu bi m'u ar tsi Hmu Hesukristo.

### *Ar 'ra'yo 'bepate*

7 Tsi kuhu, hindi ot'a n'ar 'ra'yo 'bepate ga peñ'ahu, honse di bemp'ahu nö'ö xki nsi'ahu har ndui. Nunar 'bepatenu get'ö ngu nuna xka 'yohu.

8 Mödi hö, ma ga xi'ahu n'ar 'ra'yo 'bepate gehnu majöni, bi ñ'u'ö ne nupya di 'ñuhu n'ehe. Ngetho ar 'bexui ma da thogi, ne nunar ñot'i majöni fudi ungar hyats'i.

9 Nö'ö togo enö 'bu har hyats'i ne utsal ar ku, 'buta har 'bexui'ö.

10 Nö'ö togo mö ar ku, hyax'mu 'bu har hyats'i, ne hinda ma da nthewi ar mfets'e.

11 Ha nö'ö togo utsal ar ku, 'buta har 'bexui ne ja 'yonutho. Ne hingi pödi habu di ma, ngetho ar 'bexui hingi hegi da hyandi.

12 Ma tsi bötsi'ihu, di peñ'ahu nunar he'minu, ngetho har thuhu ar tsi Hmu Hesu xi mpump'a ri ts'okihu.

13 Di ot'ahu dadahu, ngetho gi pöhu nö'ö togo mi 'bui nú'mu hinte mi otho. Di ot'ahu bötsithohu, ngetho xka töhu ar ts'ondöhi.

Di ot'ahu ma tsi bötsi'ihu, ngetho xka pöhu ar Dada.

14 Xta ot'ahu dadahu, xka pöhu nö'ö togo mi 'bui nú'mu hinte mi otho. Xta ot'ahu gi bötsithohu, ngetho xka zeta ri jamfihu, ne xka töhu ar ts'ondöhi ga teñhu ar mhö Jö xka kwathu ha ri muihu.

15 Yo gi möhu ar ximhai ne nuya te jawa. Nu togo mö ar ximhai, hingi pe'spa ar mhöte Jö ar Dada.

16 Ngetho gatho nö'ö te ja har ximhai, ngu ya ts'onhe benga ya jö'i ne handi, ne ar ñ'ets'i, hingi pehna Jöyu, go unga ar ximhai.

17 Ar ximh̄ai ne yá ts'onhe ma da thotho, ha nu'u togo ot'a nö'ö ne Jö, ma da m'u n'ar m'ui hiñham'u da göts'i.

*Nö'ö togo ne da bëpa ár nsu ar Hesukristo*

18 Ma tsi böts'i'ihu, di 'buhupya ya ngöxapa. Ngu xka 'yohu ma nda e n'a togo nda ntoxkwi ar tsi Hmu Hesukritso, ne nupya ja nzeýe togo ntoxkwi. Jange di pöhu xi zo ya ngöxapa.

19 Xi 'wege xi hyeju, ngetho hinxki jamfi xiñho ngu xta jamfihu. Nu'mu xi jamfihmö xiñho'u, hinxi 'wehmö'u. Ne xi 'wege, njapu da nheki hinga gatho nguju di n'at'wihu ar tsi Hmu.

20 Ha nu'ahu hingi njahup'u, ngetho xi t'a'ahu ár Hñö Jö, jange gi pöhu xiñho gathoyu.

21 Hindi peñ'ahu nunar he'minu ngu nu'u hingi pö nö'ö majöni. Di ot'i ngetho gi pöhu, ha nor nhemhñö hindi 'ñe habu ja nö'ö majöni.

22 Togo ar nemhñö. Ar nemhñö nö'ö togo konga ar Hesu gehnu ar Kristo. Nuyu yá ñ'uni ar tsi Hmu, ngu gatho nu'u togo konga ar Dada ne ár T'u.

23 Gatho nu'u togo konga ár T'u Jö, hingi pe'sa ar Dada ha yá mui. Nö'ö togo damajöni ár T'u Jö, pe'spa ár Dada n'ehe.

24 Yo ma gi hyehup'u nö'ö xka pöhu ár ndui. Nu'mu hingi hyehup'u, gi 'buhwihu ár T'u ne ar Dada.

25 Ne gehnu ar ñhöt'i bi ñötkagihu: ar te hiñham'u da göts'i.

26 Di ot'ahu tengu yá 'befi nu'u ne da ka'ahu.

27 Ha nunár Hñö Jö xi 'ra'ahu ar tsi Hmu, gehnu 'bu ha ri muihu. Ne hinga mahyoni togo da ut'ahu,

ngetho gese'ö go xi ut'ahu, ne mönga majöni. 'Buhwihu ar tsi Hmu ngu xi ut'ahu'ö.

<sup>28</sup> Ha nupya ma tsi bötsi'ihu, 'buhwihu n'ar hogam'ui ar tsi Hmu, ne nú'mu xta ñ'udi hinga ntsahu, ne xta pengi hinga 'be ma tsahu ga 'wehu.

<sup>29</sup> Nu'mu gi pöhu ar tsi Hmu Hesukristo pe'sa n'ar hogamui, pöhu n'ehe, gatho nu'u pe'sa ar hogamui go yá bötsi Jö.

### 3

#### *Yá bötsigihu Jö*

<sup>1</sup> Beñhu tengu xi mökagihu Jö, bi 'ñengagihu yá bötsigihu. Jange nu'u togo hingi jamfi, hingi pöju, ngu himbi bö'ö.

<sup>2</sup> Ma tsi kuhu, nupya yá bötsigihu Jö, mödi hindi pöthu xiñho tengu nor m'ui ma ga pe'su m'efa. Nö'ö di pöhu hö, nú'mu xta ep'u, ma ga ñhehwihu ngetho ma ga hanthu tengu'ö.

<sup>3</sup> Ne gatho nu'u togo di to'mhu da njap'u, hyax'mu di umba ma muihu da t'axkagihu ngu xint'axi'ö.

<sup>4</sup> Gatho nu'u togo ot'a ya ts'oki, ts'okwa yá 'bepate Jö, ngetho n'ar ts'oki hinda 'yota ya 'bepate.

<sup>5</sup> Ne gi pöhu xiñho, ar tsi Hmu ba ekwa bi hñögagihu ma ts'okihu, ne nö'ö hinte ma ts'oki bi 'yot'e.

<sup>6</sup> Gatho nu'u togo 'buhwi ar tsi Hmu, hingi ot'a ya ts'oki. Ha nu'u ot'atho ya ts'oki, hinxi hyandi ne hinxi bö'ö.

<sup>7</sup> Ma tsi bötsi'ihu, yo ma gi ñhehu togo da hya'ahu. Pöhu nunar tsi Hmu ar hogajö'i, ne nö'ö togo ne da ñhogajö'i, tembatho ár m'ui'ö.

<sup>8</sup> Nö'ö togo ot'a ya ts'oki, ár mēti ar ts'ondöhi, ngetho ar ts'ondöhi há̄r ndūitho ot'a ya ts'oki. Jange ba e ár T'u Jö da jö'spa ár 'befi ar ts'ondöhi.

<sup>9</sup> Gatho nu'u togo xi hñõnga ar 'ra'yo te unga Jö, xi ñ'ehwi ar ts'oki, ngetho di hñõxa Jö ar Dada. Hingi tsa da gohnũtho har ts'oki, ngetho xi umba ár te ar tsi Dada.

<sup>10</sup> Njanū nheki togo yá bötsi Jö ne togo yá bötsi ar ts'ondöhi: Gatho nu'u togo hingi ot'a nö'ö xiñho ne hingi mö ár ku, hinyá bötsi Jö.

<sup>11</sup> Ngetho gehnū ar mhö xka 'yohū ya maham'u: Ga nmhõhū n'a ngu n'a.

<sup>12</sup> Hinga njahū ngu ar Kain, mi tẽnga ar ts'ondöhi ne bi hyo ár jödö. Bi hyonū ngetho mar nts'oda ár 'befise, ha nuyá 'befi ár jödö mar ñho.

<sup>13</sup> Ma tsi kuhū, yo gi tu ri mūihū nu'mū da utsalihū nu'u hingya gamfi.

<sup>14</sup> Nuju di pöhū xta poñhū har ndöte ndi 'buhū, ne xta thohū har te, ngetho di möhū ma kuhū. Nu togo hingi mö ár ku, pontho xi du.

<sup>15</sup> Gatho nu'u togo utsal ár ku, gehnū ar hyote. Ne di pöhū nuya hyote hingi pe'sa ar te hiñham'u da göts'i.

<sup>16</sup> Ar tsi Hmu Hesukristo bi utkagihū ndana ar mhöte majöni nú'mū mi pokagihū bi unse ár te. Nuju n'ehe ga enthū ma tehū ga homfū yá ñho ma kuhū.

<sup>17</sup> Nu'mū n'a togo pe'sa ya ñho, ne handa ár ñ'ohū hinte pẽts'i, ne hinte da umbabi, hanja da nheki pe'spa ár mhöte Jö 'mū.

<sup>18</sup> Ma tsi bötsi'ihū, hinga ma ga mhõhū di oxta mañö. Ma ga ñ'u ma mhötehū di othwū ar ñho ma kuhū di ponga ha ma mūihū.

19 Njap'u di pöhu tsixkagihu nö'ö majöni, ne hinte di tuka ma müihu hár nthandi Jö.

20 Ha nu'mu tsuka ma müihu xikagihu hindi 'buhu xiñho hár nthandi'ö, Jö töpa ár mfödi ma müihu, ne pö gathö.

21 Ma tsi hmöka kuhu, nu'mu hingi tsuka ma müihu, hinga ntsuhu ga 'buhu hár nthandi Jö.

22 Ne gathö nö'ö te ga afu, ga höñhu, ngetho di othwu yá 'bepate, ne di pehu nö'ö numañho'ö.

23 Ne go gehnu ár 'bepate Jö, ga jamfibihu ár T'u Hesukristo, ne ga nmhöhu n'a ngu n'a, jangu xi 'bepkagihu.

24 Nö'ö togo ota ngu xi 'bepkagihu Jö, 'buhwi'ö. Di pöhu xiñho di 'buhwihu, ngetho xi 'rakagihu ár Hñö.

## 4

*Nu'u togo hömpa ár Hñö Jö ne nu'u togo hömpa ár hñö ar ts'ondöhi*

<sup>1</sup> Tsi hmöka kuhu, yo gi jamfibihu gathö nu'u togo ñö. Hyanthu m'et'o ha hömpa ár Hñö Jö wa hin'ö, ngetho nzeye ya kate m'ehni xi nxanga har ximhai.

<sup>2</sup> Njanu ma gi pöhu ha hömpa ár Hñö Jö wa hin'ö: Gathö nu'u enö, ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, xi mehna Jö.

<sup>3</sup> Ne gathö nuya kongá ar tsi Hmu Hesukristo ba e bi njö'i, hingo xpa pehna Jö. Nunu ár meti ár ñ'uni ar tsi Hmu xka 'yohu nda ehe, ne di xi'ahu 'bukwapyá har ximhai.

<sup>4</sup> Ma tsi bötsi'ihu, yá meti'ihu Jö xka ntötehu, ngetho nö'ö togo 'bu ha ma müihu töpa ár ts'edi nö'ö togo 'bukwa har ximhai.

<sup>5</sup> Nuyu ya meximh̄aitho ne mönga gatho nö'ö te jawa, ha nuyá mimeximh̄aiwi oxa nö'ö te möñ'u.

<sup>6</sup> Nuju yá metigihu Jö, nu'u togo pö Jö oxa nö'ö di xifu. Ne nu'u hingyá meti Jö hingi oxa nö'ö di xifu. Njap'u di pöhu togo mönga majöni ne togo mönga ar nhemh̄ö.

### *Jö xa möte*

<sup>7</sup> Ma tsi hmöka kuhu, ma ga nmhöhu n'a ngu n'a, ngetho ar mhöte gor meti Jö, ne gatho nu'u möte gehyu yá bötsi Jö, ne pödi togo'ö.

<sup>8</sup> Nö'ö togo utsal á r ku, hinxi bö Jö, ngetho Jö xa möte.

<sup>9</sup> Njanu bi utkagihu Jö, go ba penkwa har ximh̄ai nö'ö n'ase á r T'u, bi du, ne njap'u bi 'raju ar 'ra'yo te.

<sup>10</sup> Ma ga xi'ahu ndana ar mhöte majöni: Nuju hinge da möhu Jö, go bi mökagihu. Jange ba pehna á r T'u bi unga á r te ngu n'ar m'oñho, ne njap'u xi mpungagihu ma ts'okihu.

<sup>11</sup> Ma tsi hmöka kuhu, nu'mu Jö bi mökagihu njap'u, ma ga nmhöhu n'a ngu n'a n'ehe.

<sup>12</sup> Hinto xi hyanda Jö, ha nu'mu ga nmhöhu n'a ngu n'a, gese'ö 'bu ha ma muihu, ne á r mhöte xi nxoge ha ma muihu.

<sup>13</sup> Di pöhu di 'buhwihu, ngetho xi 'rakagihu á r Hñö.

<sup>14</sup> Ha nuje xta hanthe ne di dahe majöni, Jö ar Dada xpa pehna á r T'u, gehnu á r Pohote ya meximh̄ai.

<sup>15</sup> Gatho nu'u togo damajöni ar Hesu á r T'u Jö, nuyu 'buhwi Jö.



<sup>16</sup> Ne nuju xta pöhu ne xta jamfihu nunar mhöte pe'skagihu Jö. Jö xa möte, ne gatho nu'u togo möte 'buhwi Jö.

<sup>17</sup> Njap'u xi ñuxa ár mhöte ha ma muihu, ne nu xta göxa ar ximhai ga njohyahü hinga ntsuhü, ngetho di hñöxkagihu'ö di 'buhüwa har ximhai.

<sup>18</sup> Nu'mü xa majöni di pe'su ar mhöte, hiñ'otho ar ntsu, ngetho ar mhöte majöni höka ar ntsu. Nö'ö togo ntsu, tsupa ár mfei Jö, ne hinxi ñuxa ár mhöte hár müi.

<sup>19</sup> Nuju di möhu Jö, ngetho m'et'o bi mökagihu'ö.

<sup>20</sup> Nu'mü da 'ñenga n'a: Nuga di mö Jö, ha ütsa ár ku, n'ar nemhñö'ö. Ngetho nu'mü hingi mö ár ku togo handi, hanja da mö Jö togo hinxi hyandi.

<sup>21</sup> Di pe'su nunar 'bepatenu xi 'rakagihu Jö: Nö'ö togo mö Jö, mahyoni da mö ár ku n'ehe.

## 5

### *Nunar ñ'emüi tö ar ximhai*

<sup>1</sup> Gatho nu'u togo ñ'emüi ar tsi Hmu Hesu ngu ar Kristo, gehnu n'ár bötsi Jö. Ne gatho nu'u togo mö ar dada, mötwa yá bötsi n'ehe.

<sup>2</sup> Njanu di pöhu di möthwü yá bötsi Jö, nu'mü di möhu'ö ne di othwü nö'ö xi 'bepkagihu.

<sup>3</sup> Nu'mü xa majöni di möhu Jö, ga othwü nö'ö xikagihu 'mu, ne nö'ö 'bepkagihu hingi hembu ga othu.

<sup>4</sup> Ngetho gatho nu'u togo yá bötsi Jö, homahai ar ximhai, ne ar ñ'emüi gehnu tö ar ximhai.

<sup>5</sup> Nu'u ñ'emüi ar Hesu ár T'u Jö, gehyu xi dö ar ximhai.

### *Ár Hñö Jö damajöni*

6 Ar tsi Hmu Hesukristo ba ekwa har ximhai, bi ñ'udi har dehe ne har ji. Hinge hõnse har dehe, har ji n'ehe. Ne ár Hñö Jö ðamajöni, ngetho nunu mönga majöni.

7 Ngetho hñu nu'u togo ðamajöniyu mhets'i: ar Dada, ar Mhö, ne ár Hñö Jö. Gatho hñuyu n'atho.

8 Ne njap'u hñu nu'u togo ðawa majöni har ximhai: ár Hñö Jö, ar dehe ne ar ji. Gatho hñuyu n'at'wu mö.

9 Nu'mu di ñ'emuibihu nö'ö ðamajöni ya jö'i, Jö töte ga ñ'emuibihu, ne gesenu xi ðamajöni togo ár T'u.

10 Nö'ö togo ñ'emuibu ár T'u Jö, pe'sase hár mu di nö'ö xi ðamajöni Jö. Ha nö'ö togo hinxi ñ'emui, hõxa Jö ar nemhñö, ngetho himbi ñ'emuibu nö'ö xi ðamajöni togo ár T'u.

11 Ne go gehnu ar mhö xi ðamajöni: Jö xi 'raju ar te hiñham'u da göts'i, ne nunar tenu go unga ár T'u.

12 Nö'ö togo pe'spa ár T'u Jö hár mu, pe'sa ar te hiñham'u da göts'i. Ha nö'ö togo hingi pe'spa ár T'u, hingi to'ma ar te hiñham'u da göts'i.

*Ar hoga mfödi tumba nu'u togo pe'sa ar te hiñham'u da göts'i*

13 Di ot'ahu nuya mhöyu, di xi'ahu nu'ahu gi ñ'emuibihu ár T'u Jö, njap'u gi pöhu gi pe'su ar te hiñham'u da göts'i.

14 Gehnu ar ñ'emui di pe'spabihu, nu'mu ga afu ngu ne'ö, da 'yoxkagihu.

15 Ha nu'mu di pöhu da 'yoxkagihu nö'ö di apabihu, nu'mu di ñ'emuihu gatho nö'ö xta afu, da 'raju.

<sup>16</sup> Nö'ö togo da hyanda ár ku da 'yot'a n'ar ts'oki hinga nuya da 'be ár te, dá 'yapa Jö, ne nunu hinda hyegi da m'edi, honse nu'mu ar ts'oki hinda thökwa ár te. Ja ya ts'oki di 'ñepa ar ndöte, nuyu hindi enö da t'apa Jö da mats'i.

<sup>17</sup> Mödi gatho nö'ö hingi ho, ar ts'oki, hinga gatho di 'ñepa ar ndöte.

<sup>18</sup> Di pöhu gatho nu'u togo 'buhwi Jö ngu ár Dada, hingi 'bu har ts'oki, ngetho ár T'u Jö su, ne ar ts'ondöhi hinte tsa te da japabi.

<sup>19</sup> Di pöhu n'ehe, nuju yá metigihu Jö, ha gatho nuya meximhai o hár 'ye ar ts'ondöhi.

<sup>20</sup> Ne di pöhu nunár T'u Jö xpa e xi 'raju ar hoga mfeni, ne njap'u ga pöhu Jö togo majöni. Gehnu di 'buhwihu, ár T'u Hesukristo, nunar Jö majöni togo unga ar te hiñham'u da göts'i.

<sup>21</sup> Ma tsi bötsi'ihu, yo gi ndöñhu ya tsita emp'ö. Dá njap'u.

**Àr 'ra'yo nkohi Jö har ñhöñhö maxei ntongwi  
ár mahwifí har hai m'onda ne har ñhömfó  
New Testament in Otomi, Querétaro (MX:otq:Otomi,  
Querétaro)**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Querétaro

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomi, Querétaro

otq

Mexico

**Copyright Information**

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

**The New Testament**

in Otomi, Querétaro

**© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.**

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

a3e32dbb-4826-53d8-92fc-afaa86ffff04